

ČO V SÚČASNOSTI TRÁPI ARCHITEKTOV A PROJEKTANTOV?

Na predchádzajúcich stranách sme mapovali situáciu na slovenskom stavebnom trhu z pohľadu predstaviteľov stavebných a obchodných firiem. Ako súčasnú situáciu vnímajú architekti a projektanti? Majú dosť zákaziek? Museli redukovať počet spolupracovníkov? Čo ich trápi najviac na súčasnej situácii na stavebnom trhu? Ako vnímajú oni všeobecný tlak na znižovanie cien vo všetkých etapách prípravy, projektovania a realizácie stavieb? Ako sa podľa nich tento tlak na znižovanie cien premieta do celkovej kvality v stavebníctve a architektúre?

1. Ako sa súčasná situácia na stavebnom trhu odráža v práci vašej projektovej alebo architektonickej kancelárie? Máte dostatok práce? Museli ste za posledné dva roky výraznejšie znížiť počet spolupracovníkov a robiť ďalšie úsporné opatrenia?
2. Cítite tlak investorov na znižovanie honorárov za projektové práce oproti rokom, keď bol na Slovensku stavebný boom? Ak áno, s akými najčastejšími argumentáciami sa stretávate?
3. Už niekoľko rokov sa konštatuje, že kvalita je najslabším článkom slovenského stavebníctva. Mnohé stavby sa musia už po krátkom čase opravovať. Často sa zvaluje chyba práve na projektantov a architektov, že neboli kvalitne pripravené projekty. Kde vy vidíte hlavné príčiny nekvality v stavebníctve a ako by architekti a projektanti mohli pomôcť k zlepšeniu situácie?

Ing. arch. Juraj Šujan,
architektonická
kancelária
Šujan_stassel s. r. o.

1. Súčasná situácia, spôsobená pretrvávajúcou stagnáciou v investičnej výstavbe, sa odráža na práci nášho ateliéru v podstatne zúženom rozsahu a spektre zákaziek oproti stavu pred 3 rokmi. Názorne to ilustruje pokles obrátu ateliéru, ktorý v roku 2010 predstavoval len 29,5 % roku 2007. To, prirodzene, spôsobilo nutnosť úsporných opatrení. Obmedzili sme nákupy novej výpočtovej a reprodukčnej techniky, zahraničnej literatúry, mobiliáru, redukovali pracovné cesty, inováciu softvéru, odložili obmenu áut; máme šťastie, že sme masívne investovali v uplynulom období a že sedíme vo vlastných priestoroch, takže nám to zásadné problémy nerobí. Zatiaľ sme však nemuseli pristúpiť ku znižovaniu počtu našich spolupracovníkov; všetkých sme si dlhodobo vychovávali, po-

važujeme ich za naše prírodné bohatstvo a neradi by sme sa ich vzdávali.

2. Áno, samozrejme, tlak investorov na znižovanie honorárov je veľmi silný. Považujem to však do určitej miery za pochopiteľné. Tak, ako v časoch hojnosti honoráre postupne mierne stúpali, tak sa v dnešnej situácii vyžaduje diétne správanie aj od nás. Uskromňujú sa napokon aj investori a stavebné firmy; aj pre nich sú roky dvojciferných ziskov nostalgickou minulosťou. Problémom sú skôr neprimerané predstavy veľkej časti klientov o podiele softcostov na celkovej úspore investičných nákladov.

3. Myslím, že dôvody na nekvalitu vo výstavbe treba hľadať u všetkých jej účastníkov. Investori často tlačia na nereálne termíny projektovej prípravy, v poslednom období na nie vždy adekvátne znižovanie stavebných nákladov. Architekti a projektanti, ktorí pracujú pod týmto dvojitém tlakom a s redukovanými kapacitami, hľadajú možnosti, ako zjednodušiť projektové práce, čo sa niekedy odráža v rozsahu a kvalite najmä realizačnej projektovej dokumen-

tácie. Naviac, v ostatných rokoch slabne aj ich záujem o celoživotné vzdelávanie, čo sa onedlho odrazí napríklad na slabej pripravenosti slovenskej technickej inteligencie na implementáciu prísnych európskych kritérií na ekologickú a energetickú udržateľnosť v architektúre a vo výstavbe. Stavebné firmy sú v nerovnovážnom trhovom prostredí pri veľkom previse ponuky nútené uchádzať sa o zákazky s cenami, nezohľadňujúcimi reálne náklady, réžiu a primeraný zisk. Tieto potom častokrát musia sanovať zámenami materiálov, či nedodržaním odporúčaných technologických postupov. Ak sa k tomu pridruží personálna podvyživenosť dodávateľa, najmä pri kvalifikovaných remeslách, výsledkom sú často stavby s množstvom závad, problematizujúcich ich užívanie. V tomto smere však nie som pesimistom. Za posledné roky sa totiž zásadne zmenili očakávania konečného spotrebiteľa. Kým donedávna sa napríklad byty kupovali bez ohľadu na kvalitné dispozičné riešenie, materiálové a technické vybavenie, úmerné štandardu, dnes kupujúci začínajú vyžadovať kvalitu a orientujú sa aj na základe referencií. Som presvedčený, že tento postoj napokon zmení správanie sa všetkých účastníkov výstavby.

prof. akad. arch.
Ing. arch. Ján
M. Bahna,
architektonická
kancelária AA
Ateliér Architektúry

1. Súčasná situácia sa odráža nepriamo aj v práci nášho ateliéru, aj keď nie sme orientovaní na developerske aktivi-

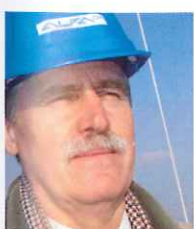
ty. Žijeme zo súkromných zákaziek a objednávok od našich investorov vyplývajúcich z našich autorských práv. V ateliéri udržiavame základný stav.

2. Honoráre na Slovensku sa stabilizovali. Často kalkuluje v hodinových sadzbách podľa Uniky. To niektorí investori uznávajú. Komorové honoráre vôbec nepoužívame. Cítíme menší tlak na výšku honorárov od profesií, pretože aj u nich je menej práce.

3. Problém kvality stavieb vidím trochu širšie. Developerský spôsob stavania je u nás založený na krátkodobosti stavieb. Ten predávajúci musí postaviť a predať stavbu v dobrom stave, ale jej trvácnosť a nekvalita sa prejaví po pár rokoch. Všeobecne je spotrebná spoločnosť založená na krátkodobých cykloch obmeny a aj domy sa stávajú tovarom. Už to nie sú stavby, ktoré nás prežijú. Príde nový podnikateľ, má záujem predávať niečo iné, tak si budovu prestavia.

Tu teda nejde o chyby projektantov a architektov. To sú viac zámary developerov, aby nemuseli vyplatiť zostatok honoráru a autorský dozor. Podobne sa zahrávajú aj so stavebnými firmami, ktorým jednoducho odkážu, dajte ma na súd.

Ďalším dôvodom nekvality v stavebníctve je aj nedostatok kvalitných remeselníkov. Tento nedostatok sa ešte prehĺbi po otvorení hraníc s Rakúskom a Nemeckom. Oídu aj tí, ktorí tu ešte zostali. Vráti sa po čase, ale ako zamestnanci zahraničných firiem, ktoré tu budú stavať kvalitnejšie za drahšie peniaze.

Ing. Miroslav Maťašík,
projektová
kancelária
Alfa 04 a. s.

1. Náplň práce našej projektovej spoločnosti úzko súvisí so súčasnou situáciou na stavebnom trhu. Zastavenie prác na 1. balíku PPP „Dubná Skala – Svinia“, spôsobilo v našej firme straty, ktoré si vyžiadali znížiť počet pracovníkov o cca 20 %.

2. Nízke projektové honoráre nie sú ani v súčasnosti pravidlom. Štátni investori dopravných stavieb aj naďalej s obľubou používajú ako formu obstarávania projektov „rokovacie konanie bez zverejnenia“. Pri týchto zákazkách sa na

nízke projektové honoráre nemožno sťažovať. Žiaľ, tento spôsob obstarávania používajú iba voči jednej či dvom „obľúbeným“ firmám.

Nedostatok zákaziek na trhu projektových prác spôsobuje, že v štandardnej verejnej súťaži projektové firmy v „boji o prežitie“ ponúkajú práce na hranici a niekedy aj pod hranicu svojich nákladov. Náklady na takéto projekt potom projektanti znižujú tým, že ponúkajú riešenia, ktoré majú „na sklade“, t. j. riešenia bez optimalizácie, bez inovácie a bez „pridanej hodnoty“.

Štátni investori používajú vo verejnej súťaži jediné kritérium pre vyhodnotenie – cenu projektových prác. Je to najpohodlnejší spôsob vyhodnotenia súťaže, ale nie je zárukou najlepšieho projektu. Najmä v štúdiách a v stupňoch dokumentácie, v ktorých sa tvorí koncepcia riešenia, by sa vo väčšej miere mala využívať metóda „súťaž návrhov“. V komisii pre vyhodnotenie takejto súťaže by malo byť renomovaní odborníci a predsedom komisie by mal byť zahraničný expert (väčšia pravdepodobnosť objektivity). Honorár pre víťaza súťaže, prípadne aj pre ďalších súťažiacich, ktorí predložia zaujímavé riešenia, by mal byť natoľko atraktívny, aby motivoval ku kvalitným projektom.

3. Nedostatky sa vyskytujú v každom štádiu prípravy a realizácie stavieb. Hlavnou príčinou je kampaňovitosť a nesystematickosť projektovej prípravy a neodôvodnené „šturmovanie“ v realizáčnej fáze stavby. Doba výstavby je väčšinou zadávaná „politicky“ a neohľadňuje reálne potreby výstavby. A neodôvodnené „tvrdé“ termíny ukončovania stavieb bez ohľadu napr. na klimatické podmienky nemôže mať dopad na výslednú kvalitu diela.

Vo všeobecnosti však možno konštatovať, že kvalita stavebných diel narastá. Veď v posledných rokoch bolo najmä v oblasti dopravných stavieb realizovaných viacero stavieb, ktoré si zaslužia visačku najvyššej kvality.

Ing. Vladimír Kohút,
projektová
kancelária
PRODIS plus, s. r. o.

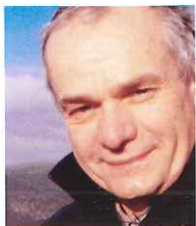
1. Oproti obdobiu troch rokov 2005 – 2007 došlo u nás v ostatných troch ro-

koch 2008 – 2010 k poklesu priemernej hrubej produkcie na zamestnanca zhruba o 25 %. Počet zamestnancov ostal v tomto období nezmenený a úsporné opatrenia sa prejavili najmä vo vyplácaní (resp. nevyplácaní) pohyblivej zložky miezd.

Na nedostatok práce sa nemôžeme sťažovať, výraznejšie sa však zmenila štruktúra zákaziek, kde došlo k zvýšeniu ich počtu a zároveň k zníženiu ich veľkosti. Výrazne však pociťujeme zhoršenie platobnej disciplíny, kde situáciu môžeme porovnať so situáciou na začiatku deväťdesiatych rokov.

2. Snaha niektorých investorov na znížovanie honorárov za projektové práce tu bola aj za boomu a stále aj bude, najmä u tých, ktorí považujú projekt za niečo, čo oni vlastne ani nepotrebujú, do čoho ich však núti stavebný úrad. A mňať na to peniaze sa im zdá úplne zbytočné. A aby zaplatili projektantovi aspoň štvrtinu hodinového honoráru zo sumy, ktorú bez mihnutia oka zaplatia za hodinu, ktorú strávi ich auto v servise, tak to už vôbec. Našťastie, s takto uvažujúcimi investormi sme spoluprácu ukončili hneď po začiatkových jednaniach, prípadne po expedícii prípravnej dokumentácie. To však na druhej strane neznamena, že sme v situácii, že si môžeme dovoliť vyžadovať hodinovú sadzbu autoservisu.

3. Nakoľko sme statická projektová kancelária, vyjadrim sa len k tej časti projektu, ktorá sa týka návrhu nosných konštrukcií. Za výrazný nedostatok považujem absenciu legislatívne zakotvenej povinnosti stavebníka predkladať stavebnému úradu kvalitný projekt nosných konštrukcií. Z celého stavebného zákona a jeho vykonávacej vyhlášky, ktorá sa týka rozsahu a obsahu dokumentácie, ktorú treba priložiť k žiadosti o stavebné povolenie, pre stavebníka vyplýva len jedna jediná povinnosť a to, aby predložil „statické posúdenie stavby, ktoré preukazuje mechanickú odolnosť a stabilitu nosnej konštrukcie“. Ani slovo o výkresovej časti, ani slovo o statickom výpočte. Kto sa aspoň trochu vyzná v stavebníctve vie, že bezpečná a zároveň hospodárna nosná konštrukcia sa dá navrhnúť len na základe podrobných výkresov tvaru, výstuže, detailov nosných spojov, ..., doplnených o kontrolovateľný statický výpočet. Spoliehať sa len na osvieteneho stavebníka je zo strany výkonnej moci naozaj trestuhodné málo.

**Ing. arch.
Pavol Paňák,
architektonická
kancelária
Architekti – BKPŠ,
spol. s. r. o.**

1. Dopady krízy sme v ateliéri pocítili a museli sme redukovat' stav. Zmenila sa aj skladba požadovaných výkonov – pred krízou sme pracovali v celom rozsahu a druhovosti projektovania – kým dnes sa venujeme prevažne štúdiám. Investori – developeri vyčkávajú a prostredníctvom takýchto štúdií chystajú svoje budúce zámery. Predpokladám, že takýto stav potrvá ešte určitý čas.

2. Tlak investorov na znižovanie honorárov cítime, najčastejšou argumentáciou je „veď je kríza a všetci musia zlacňovať“. Veľmi často sa tiež inštitút zádržného (časť honoráru projektanta k vyplateniu po dokončení stavby) výrazne zníži alebo nevyplatí vôbec. Investor a dodávateľ zosumarizujú chyby stavby spôsobené vraj projektantom – je veľmi prácne tieto chyby a nedostatky spätne vytriediť na tie projektové (nastupuje mechanizmus projektantovej poisťky) a tie, ktoré sú výsledkom vedomého či nevedomého lajdáctva či skrytého „zlacňovania“ realizátora stavby. A chýb na stavbách je v tomto čase mimoriadne veľa – pochádzajú najmä z enormného tlaku na zlacnenie materiálov, remesiel a práce.

3. Postoj developerov ku kvalite stavieb, náročnosti materiálového štandardu a úrovni remesla sa vo svojej podstate krízou, podľa našej skúsenosti, nezmenil. Stavať čo najlacnejšie je cieľom ďaleko presahujúcim všetky ostatné hodnotové kritériá stavania. To je samo o sebe pochopiteľné, ibaže sa to predáva (prezentuje) ako „nadštandard“, „náročnosť“, „komfort“ a pod. Najvyššia miera zisku je stále rozhodujúcim kritériom investície – kultúrno-spoločenský rozmer investície do stavania si developerske prostredie na Slovensku ešte stále neosvojilo. Toto bude trvať kým ho okolnosti a mechanizmus trhu ku korektúre postojov neprinúti. Či sa po kríze bude stavať inak, neviem posúdiť, skúsenosti z krízových stavov bývajú prchavé. Trendy v architektúre a staviteľstve vôbec sú zrejme riadené oveľa komplexnejšími mechanizmami – kríza je len jednou

z okolností. V nových „pokrízových“ výbojoch architektúry zatiaľ nevidím znaky poučenia. Kultúra developerstva je predsa neoddeliteľnou súčasťou slovenskej kultúry v najširšom slova zmysle.

**Ing. Pavol
Kusý, CSc.,
projektovo
– inžinierska
kancelária
Terraprojekt a. s.**

1. Situácia na stavebnom trhu sa v poslednom období vo všetkých segmentoch podstatne zhoršila. Mnohé projektové kancelárie včítane našej museli znížiť počty pracovníkov príp. skrátiť pracovné úväzky.

2. Tlak na zníženie honorárov neprichádza zo strany investorov, ale nedostatok práce zvyšuje konkurenciu a nezdravým spôsobom znižuje ceny projektových prác často až pod úroveň vlastných nákladov čo sa nevyhnutne musí prejavovať v kvalite.

3. Generalizovať konštatovanie, že kvalita je najslabším článkom slovenského stavebníctva určite nemožno. Kvalitu možno dosiahnuť len kvalitným projektom, kvalifikovaným dodávateľom, zodpovedným dozorom ale i postupom investora. Jeden z najčastejších problémov vidím v zlej organizácii investičného procesu – zmeny priorit, nejasnosť koncepcie čo vedie k dlhému rozhodovaciemu procesu na úkor času potrebného na projektovú prípravu a tlak na termíny výstavby, čo sa musí nevyhnutne prejavovať vo výslednej kvalite.

**Ing. arch.
Ivan Kubík,
architektonická
kancelária
ARCHITEKT Kubík
Ivan Ing. arch.**

1. Nevieť, či ešte možno hovoriť o stavebnom trhu na tomto malom území s veľkými problémami... kde „víťazi“ najnižšia (a aká ešte?) cenová ponuka! ...Starý otec hovorieval: „Nie sme takí bohatí, aby sme si kupovali lacné veci“.

Je vraj kríza – Ási áno – v ateliéroch sa nesvieti – a to nevestí nič dobrého...

V mojom ateliéri sa ešte svieti – a treba chladíť – teplo od počítačov. I napätie po prečítaní mailov – najmä v piatok večer s termínom tri dni...

Našťastie (?) mám veľkú akciu – Centrál – potreboval by som viac ľudí, viac priestorov, viac peňazí... A tak stále znova skúšam – mať svetové náklady a slovenské honoráre ...Dokedy ešte ?!

2. V našej spoločnosti sú poddimenzované tri veci: starostlivosť o zdravie, o vzdelanie, o životné prostredie, a to sa nám už vypomstúje – a ešte len bude!

Investori zneužívajú situáciu – aj keď: Nikdy nie je tak zle, aby nemohlo byť horšie... ale ja sa snažím o opak.

3. Nekvalita pramení z nevedomosti, arogantnosti, netrepezlivosti, „nedovednosti – ktorej je okolo nás dosť“.

Vymizlo remeslo – stavba sa netvorí – stavba sa montuje ! ...

Výpočtová technika stiera rozdiely – vyzerá to very good, ale výsledok je často len priemerný.

Chce to viac nasadenia, viac potu a sĺz – a to od všetkých (niektorí architekti sú spotení až moc, treba to spomaliť – dozrieť. Kvalitu, dokázať, uznať a (ak je) nebáť sa ju aj priznať a oceniť! ...

**Ing. Anton Vyskoč,
inžinier pre statiku
stavieb**

1. Žiaľ! za posledné obdobie som dosť výrazne zredukoval počet spolupracovníkov, nedostatok zákazok však znamenal aj iné úsporné opatrenia – šetrenie sa okrem iného dotklo aj aktualizácie časti programového vybavenia (výpočtové a kresliace systémy počítačových programov), čo však v blízkej budúcnosti pri pretrvávajúci tohto problému môže mať vplyv na kvalitu práce. Rovnako naliehavé bude v budúcnosti aj aktualizovať hardvér – počítače, tlačiarne, ploter.

2. Snaha o znižovanie honorárov za projektovú a inžiniersku činnosť je citeľná, aj keď nemôžem povedať, že doteraz to tak nebolo. Vyplýva to však pravdepodobne z nedocenenia vplyvu týchto činností na kvalitu celého diela. Treba si uvedomiť, že cena za projekto-

vú a inžiniersku činnosť tvorí malé percento z celkových nákladov stavby, kvalitná projektová dokumentácia však môže výrazne ovplyvniť všetky vlastnosti budúcej stavby, či už je to bezpečnosť, trvanlivosť, ochrana životného prostredia, energetická úspornosť, teda kvalitatívne vlastnosti, ale aj finančné náklady na stavbu a na jej prevádzku. Odhady možných úspor sa pohybujú v desiatkach percent z nákladov stavby. Logické je, že pri nižšej cene za projektovú dokumentáciu je aj menej času na jej spracovanie, teda často prichádza k redukovaniu jej obsahu.

3. Zvažovanie viny za niektoré problémy na stavbe na projektantov nie je nová vec, s tým sa na Slovensku stretávam už niekoľko desaťročí, nie vždy sa zakladá na objektívnej pravde. Kvalita projektovú dokumentácie závisí od mnohých faktorov, napríklad aj od kvality obdržaných vstupných údajov, či od vzdelanostnej úrovni a skúseností projektantov. Projektant by pri svojej práci mal okrem iného zohľadniť aj dosiahnutú technologickú úroveň a disciplínu ostatných účastníkov výstavby – tak ako najlacnejšia projektová dokumentácia asi nemusí byť tá najlepšia, ani ten najlacnejší zhotoviteľ bez príslušného prístrojového a personálneho vybavenia nemôže zhotoviť kvalitnú stavbu. Odstráneniu nekvality v stavebníctve môžu napomôcť aj nástroje kontroly kvality. V projektnej praxi je to napríklad audit niektorých častí projektovú dokumentácie pre významnejšie stavby, na stavbe zase dôslednejšia kontrola zo strany obstarávateľa, teda pomocou prác kvalitného a dôsledného stavebného dozoru.

**Ing. arch.
Viktor Šabík,
architektonická
kancelária BARAK
architekti s. r. o.**

1. Som majiteľom malého architektonického ateliéru, čiže na zmeny trhu som doteraz dokázal reagovať pružne. V roku 2009 som zaznamenal neuveriteľný prepád obratu o 80 % oproti roku 2008, nejako som to ustál, musel som sa rozlúčiť len s jednou kooperantkou. V roku 2010 nastalo zlepšenie, všetky zisky však išli do sanácie strát z roka 2009. Rok 2011 zatiaľ vyzerá veľmi podobne ako rok 2009. Zatiaľ držím

v ateliéri všetkých, musel som pristúpiť k redukcii výkonov na 80 % napriek tomu, že práce je dostatok. Tej je dostatok počas celej krízy, avšak reálnych projektov je minimum. Dva a pol roka je strašne dlhá doba a ideme občas na hranicu ľudskej dôstojnosti.

2. Tlak na honoráre je obrovský. Neuveriteľný vynález je najmä elektronická dražba, kedy má človek dojem, ako keby predával toaletný papier a nie kvalifikované služby. Napríklad jedno nemenované ministerstvo nedávno požadovalo vypracovanie architektonickej štúdie rekonštrukcie svojich priestorov v prvom kole zadarmo. Aby si pán minister mali z čoho vyberať. V druhom kole, ak si pán minister vyberie, obmedzili vrchný strop projekčných prác na zhruba 40 % výšky honoráru, ktorý vychádzal po nacenení cenníkom. Ak sa takto chová štát, ktorý má mať záujem na tom, aby tu boli ľudia, ktorí vládu platia dane, čo môžeme čakať od privátneho sektora?

3. Je celkom možné – podľa stavu rozpracovaných reálnych projektov, že o rok sa nebude dať hovoriť o akomkoľvek stavebnom trhu, pretože zanikne. Mnoho architektov už dva roky nechystá nejaký väčší projekt a tento rok to naplno pocítia aj stavebné firmy, ktoré doteraz žili z projektov, ktoré sme chystali v rokoch 2005 – 2008. Ak k tomu prirátame spomínanú elektronickú burzu, tak množstvo drobných subdodávateľov zanikne, pretože veľké firmy – napríklad zo zahraničia, využívajú situáciu a 50 %-né dumpingové ceny budú riešiť na úkor drobných.

Ja sa v podstate divím, že niekto má vôbec chuť tu robiť profesionálnu prácu – v podmienkach slovenského trhu, kedy cena práce architekta v porovnaní s Nemeckom, napríklad, je na zhruba tretinovej úrovni. Čo sa nedá povedať o stavebných firmách a ich ziskoch. V Nemecku jediný, kto môže prísť na stavbu na Ferrari, je architekt a majiteľ stavebnej firmy na Volkswagene. Mne na tom nezáleží, uvádzam to len ako príklad na ilustráciu. Software, hardware, náklady celkovo, tu máme zhruba rovnaké ako kolegovia na západe. Architekti a projektanti by sa mali riadiť rovnakou filozofiou ako právnicki. Mali by sme mať cenník, ktorého nedodržiavanie by bolo dôvodom na vylúčenie z Komory. Aby sa práca získavala výkonomi a nie zlomkovými cenami, pri ktorých nie je možné držať kvalitu. Zadarmo sa prechádzajme po parkoch.

**Ing. Peter
Gemeran,
projektová
kancelária
Hydrocoop
spol. s r. o.**

1. Súčasná situácia na stavebnom trhu sa negatívne odráža na práci našej spoločnosti. Od začiatku roku 2010 sa prejavuje výrazný nedostatok práce, ktorý má v roku 2011 ešte tendenciu sa prehĺbovať. Pokles obratu v roku 2010 v porovnaní s rokom 2009 sme ráтали v desiatkach percent. Donútilo nás to robiť všetky možné úsporné opatrenia na zníženie nákladov vrátane mzdových, ako aj znížiť počet pracovníkov.

2. Tlak investorov na znižovanie honorárov oproti predchádzajúcim rokom je enormný. V čase, keď ponuka výrazne prekračuje dopyt po projektových prácach nie je zo strany investorov potrebné používať zložitú argumentáciu. Všeobecne pre projektantov platí známe: love it or leave it (ber, alebo nechaj tak).

3. Podľa našej skúsenosti príčinou nekvality stavieb je skôr nesúlad stavby so schválenou projektovou dokumentáciou, alebo absencia kvalitnej realizačnej dokumentácie. Určite sa tiež nepriaznivo prejavujú neúmerne nízke odbytové ceny vysúťažené v súťažiach na dodávateľa resp. projektanta, kde jediným kritériom je najnižšia cena, čo je u nás prevažná väčšina súťaží. Ak si víťaz vysúťaží cenu pod svoje výrobné náklady, čo je v čase krízy dosť pravdepodobné, musí počas realizácie svojich prác využívať nielen všetky možnosti na prípadné dodatočné navýšenie ceny ale aj na úspory a vylahčenie stavby.

Nekvalita je v tomto prípade ako vedľajší produkt. Projektanti môžu prispieť k zlepšeniu situácie tak, že budú dodávať len kvalitné projekty. Kvalitné projekty môžu produkovať len odborne zdatní a motivovaní ľudia. Ich príprava a udržiavanie odbornosti si vyžadujú svoje a to aj v oblasti nákladov. Neustály tlak na znižovanie už aj tak nízkych cien projektových prác, v porovnaní s vyspelými krajinami, môže skôr spôsobiť odchod schopných a mladých ľudí z projekcie do iných menej náročných a finančne atraktívnejších oblastí.

*Príprava redakcia
Foto: redakcia*